

עצים לא צומחים בחוברת

חילוץ ידע ועקרונות פעולה מהתוכנית "מרחבי למידה ירוקים"

עיריית אייזיק • שרית אלנבוגן-פרנקוביץ'

ירושלים

ניסן תשע"ח | אפריל 2018

עריכת לשון: רעיה כהן
תרגום לאנגלית (תקציר): נעמי הלסטד
עיצוב גרפי: ענת פרקו-טולדנו

מכון מאירס-ג'וינט-ברוקדייל
היחידה לאיכות בשירותים חברתיים
צוות למידה מהצלחות ולמידה מתמשכת במערכות חברתיות

ת"ד 3886

ירושלים 9103702

טלפון: 02-6557400

פקס: 02-5612391

כתובת האינטרנט: brookdale.jdc.org.il

פמ-79-18

**THE
ASPER
FOUNDATION**

חווה ואדם
HAVA & ADAM

המשרד לאיכות הסביבה
وزارة جودة البيئة
Ministry of the Environment

שלום עם הסביבה

משרד החינוך

ג'וינט ישראל אשלים |
יחד בעשייה חברתית למען ילדים, נוער וצעירים בנצבי סיכון

עוד פרסומים של המכון בנושא

אייזיק, ע. ואלנבוגן-פרנקוביץ', ש. (2017). "הולכים יד ביד": סיפורי לקוחות. תיעוד סיפורי הצלחה באגף הרווחה והשירותים החברתיים בבאר שבע. בשיתוף אוניברסיטת בן גוריון בנגב ואגף הרווחה והשירותים החברתיים בעיריית באר שבע.

אייזיק, ע. ואלנבוגן-פרנקוביץ', ש. (2017). עקרונות לעבודה עם ילדים נפגעי התעללות והזנחה בני הקהילה האתיופית: חילוץ ידע על עבודה מיטבית מותאמת תרבות באמצעות המתודה "למידה מהצלחות". בשיתוף מכון חרוב.

אלנבוגן-פרנקוביץ', ש. ואייזיק, ע. (2016). עלה והצלח: סיפורי הצלחה על שילובם וקידומם של דיירים ברשת מרכזי עלה. פמ-74-16.

שמר, א., רוזנפלד, י. מ., דהן, א. ודניאל-הלוינג, א. (2016). מה בעצם עשינו? סיפורי הצלחה ממרכזי תמיכה לסטודנטים עם ליקויי למידה. בשיתוף תמה ומכון מופ"ת.

אלנבוגן-פרנקוביץ', ש., רוסו, ל. ורוזנפלד, י. מ., בשיתוף אלק, פ. וויינשטיין, ג. (2011). "כזה ראה והתחדש" - דפוס הפצה והטמעה בגף ניסויים ויזמות ומרכזי הפצה, באמצעות המתודה הרטרופקטיבית - "למידה מהצלחות". פמ-68-11. בשיתוף משרד החינוך.

אלנבוגן-פרנקוביץ', ש., שמר, א. ורוזנפלד, י. מ. (2011). קידום תהליכי למידה עם ארגונים: תדריך להיכרות עם הלמידה מהצלחות והלמידה המתמשכת. מ-138-11.

וייס, צ., גביש, ט., רוזנפלד, י. מ., אלנבוגן-פרנקוביץ', ש. וסייקס, י. (2007). למידה מהצלחות כמנוף ללמידה בית-ספרית, תכנית פיילוט 2005-2002. המתודה השנייה: מסע בעקבות שאלת למידה - המתודה הפרוספקטיבית. דמ-489-07.

סייקס, י. י., רוזנפלד, י. מ. ווייס, צ. (2006). למידה מהצלחות כמנוף ללמידה בית-ספרית: תכנית פיילוט - 2005-2002. המתודה הראשונה: למידה מהצלחות העבר - המתודה הרטרופקטיבית. דמ-473-06. בשיתוף האגף העל-יסודי במשרד החינוך, התרבות והספורט.

תקציר

התוכנית "מרחבי למידה ירוקים" היא תוכנית שנועדה ליצור ריאה ירוקה בבתי הספר ולאפשר לתלמידים ולמורים למידה חוץ-כיתתית וחוויתית. התוכנית נמצאת בשלב פרה-פיילוט והתאפשרה בזכות תרומה ייחודית של קרן אספר, קק"ל אוסטרליה וקק"ל אנגליה. הצוותים החינוכיים בבתי הספר שבהם התוכנית מיושמת הוכשרו והודרכו לנצל את המרחבים הירוקים להוראה במגוון מקצועות הלימוד, וכיום בבתי ספר אלו התלמידים והמורים נהנים מחוויית למידה מיוחדת ומלהיבה: לא רק ישיבה בכיתה מול המורה והלוח, אלא יצירת מרחב ירוק, יציאה אליו ולמידה בו. לאור ההצלחה, התוכנית מתרחבת, ובשנת הלימודים תשע"ח נוספו לה תשעה בתי ספר. במסגרת ההתרחבות פנו מנהלי התוכנית באשלים-ג'וינט אל צוות למידה מהצלחות ולמידה מתמשכת במערכות חברתיות במכון מאירס-ג'וינט-ברוקדייל, בבקשה לבצע תהליך של למידה שאינו מהווה מחקר הערכה ועוסק בהטמעת

התוכנית בבתי הספר. המידע נאסף באמצעות המתודה הרטרופקטיבית, בראיונות עומק עם מנהלות ומורים בבתי הספר, וכן באמצעות תצפיות במהלך שיעורים והפסקות ועיון בחומרים כתובים רלוונטיים.

בשלב הפרה-פיילוט השתתפו שמונה בתי ספר. בתהליך הלמידה נמצא כי בכלם דיווח הצוות על שינויים לטובה. הדבר בולט במיוחד בשלושת בתי הספר הוותיקים יותר בתוכנית, כלומר אלו שבהם התוכנית מיושמת יותר משלוש שנים. בבתי ספר אלו דיווחו המנהלות שחל שיפור ניכר באקלים הבית ספרי: הפחתת האלימות, התגברות הסובלנות בין התלמידים, ונראה אף כי התוכנית תרמה לשיפור בציוני התלמידים. זאת ועוד, המנהלות ציינו כי הגינה היא מקום שבו התלמידים יכולים להירגע ולחוות למידה מתגמלת ומעניינת. גם בבתי הספר הנוספים בפרה-פיילוט, שנמצאים בתוכנית זמן קצר יותר, דיווחו המנהלות כי ניכרת השפעה לטובה על האווירה והאקלים הבית ספרי.

☞ הטמעת התוכנית מלווה בהשתלמות למורים. דגש ניתן להקניית כלים יישומיים וכן לשילוב בין ליווי פרטני לבין עבודה קבוצתית ולמידת עמיתים.

☞ מובילי התוכנית מכירים בקושי שבשיעורים מחוץ לחדר הכיתה - עבור המורים ועבור חלק מהתלמידים - ומשתדלים לסייע להם להסתגל לתוכנית בהדרגה.

☞ התלמידים מעורבים גם בשמירה על הגינה.

אנו תקווה כי המידע המובא במסמך זה ישמש משאב ללמידה ולפיתוח מקצועי של הצוותים הפדגוגיים בבתי הספר ובמערכת החינוך ויתרום להמשך פריחתם של מרחבי למידה ירוקים בבתי ספר נוספים ברחבי הארץ.

להלן כמה מעקרונות הפעולה המרכזיים שאותרו, ובעזרתם התוכנית מוטמעת בבתי הספר באופן מיטבי:

☞ מנהלת בית הספר מובילה את תהליך ההטמעה בהתלהבות ומתוך מחויבות.

☞ השיעורים במרחב הלמידה הירוק משולבים במסגרת תוכנית הלמידה הבית ספרית (התלב"ס).

☞ מורים מתאימים להובלת התוכנית הם מורים שאוהבים את הרעיון של למידה חוץ-כיתתית ונכונים להוביל את התהליך בהתלהבות מידבקת ולסייע בגיוס וחיבור של כל אנשי הצוות.

☞ המורים, הילדים וההורים משתתפים כולם בחשיבה על הגינה, בתכנונה, בהקמתה ובטיפוחה במהלך השנה.

תודות

אנו רוצות להודות למנהלי בתי הספר על ששיתפו אותנו בידע המקצועי הרב שלהם ותרמו לכתיבת מסמך זה: סיגל ישר, מנהלת בית הספר דקל באשקלון; חן אלבז, מנהלת בית הספר אפרים בן דוד בקריית גת; יפעת מנשקו, מנהלת בית הספר גבים בבאר שבע; סמדר פרץ, מנהלת בית הספר אשכול בבאר שבע; רחל פרג'ון, מנהלת בית הספר נתיב יצחק בנתיבות; אתי עזרון, מנהלת בית הספר גיל רבין בשדרות; חיים קן, מנהל בית הספר נועם אליהו בנתיבות; מינה אשטמקר, מנהלת בית הספר יצחק שדה בדימונה - לכל אלה וגם למורים העושים במלאכה.

אני אהיה כל כך מאושרת אם
תהיה לי פינה משלי, וגינה משלי,
והגינה תהיה מלאה פרחים -
נוריות, שושנים, חרציות וצבעונים, לילך
וציפורנים -
ואני אכיר את עונות השנה
לפי פרחי הגינה.

(גינה משלי פינה משלי / ט' כרמי)

